

Onderzoek naar vleermuizen in kader van de Flora- en faunawet

Tipweg 3, Saasveld

Colofon

Onderzoek naar vleermuizen in kader van de Flora- en faunawet
Tipweg 3, Borne

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: Ad Fontem
Contactpersoon: dhr. J. Klompmaker

Projectnummer en versie: 189b, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 28 oktober 2013
Ligging projectgebied: Tipweg 3, Saasveld	Amersfoortcoördinaten: X250.0672 Y483.2597	

Correspondentieadres:
Postbus 206
7480 AE Haaksbergen
info@natuurbankoverijssel.nl

1 Aanleiding en doel

Er zijn concrete plannen om drie gebouwen op het adres Tipweg 3 in Saasveld te slopen en twee woningen en een boerderijwinkel te bouwen. Eén van deze woningen is gesitueerd op de plek van de te slopen gebouwen en één woning ca. 50 meter noordelijk ervan op een perceel dat nu uit grasland en bos bestaat. Om te onderzoeken of de voorgenomen activiteit in overeenstemming is met de Flora- en Faunawet heeft Natuurbank Overijssel het onderzoeksgebied op 9 oktober 2012 geïnspecteerd en onderzocht welke functie het plangebied (mogelijk) heeft voor beschermde planten en dieren. De toegepaste onderzoeksmethode bleek niet geschikt om de functie van het plangebied voor vleermuizen in beeld te brengen. Daarom heeft Natuurbank Overijssel aanvullende bezoeken gebracht aan het onderzoeksgebied in de zomer en nazomer van 2013 om de functie van het plangebied voor vleermuizen en vogels in beeld te krijgen. Voorliggend rapport beschrijft de bevindingen van dit onderzoek.

Voorliggend rapport moet beschouwd worden als een addendum bij het rapport 'Quickscan natuurwaardenonderzoek Flora- & Faunawet en pré-toets natuurbeschermingswet op drie planlocaties in Saasveld (RAPPORT NR. 189, NATUURBANK OVERIJSEL, 2012).

Het in deze rapportage beschreven onderzoek is uitgevoerd met als doel het verkrijgen van antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

M.b.t. vleermuizen:

- Welke soorten maken gebruik van de locatie?
- Welke functie heeft het gebied voor betreffende soorten?
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Flora- en faunawet overtreden?

Dit rapport beschrijft de bevindingen van dit onderzoek. In dit rapport wordt niet ingegaan op het mogelijke effect van de voorgenomen activiteit op beschermde gebieden zoals de EHS, Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten. Daarvoor wordt verwezen naar het rapport 'Quickscan natuurwaardenonderzoek Flora- & Faunawet en pré-toets natuurbeschermingswet op drie planlocaties in Saasveld (RAPPORT NR. 189, NATUURBANK OVERIJSEL, 2012).

2 Situering van het plangebied

Het plangebied is gesitueerd aan de Tipweg 3 in Saasveld, gemeente Dinkelland. Het plangebied ligt circa twee kilometer ten westen van de dorpskern van Saasveld. Op onderstaande afbeelding wordt de ligging van het plangebied weergegeven.

Situering van het plangebied en de omgeving. Het plangebied wordt met de cirkel aangeduid.

3. Beschrijving van het plangebied

3.1 Algemeen

Het plangebied bestaat uit een deel van een bestaand woonerf en een deel bos/akker. In het plangebied staan een oude stal, een kapschuur en een tot winkel verbouwde schuur. Ten noorden van de bebouwing liggen een klein bosje en een akker.

In het plangebied kunnen de volgende ecotopen onderscheiden worden:

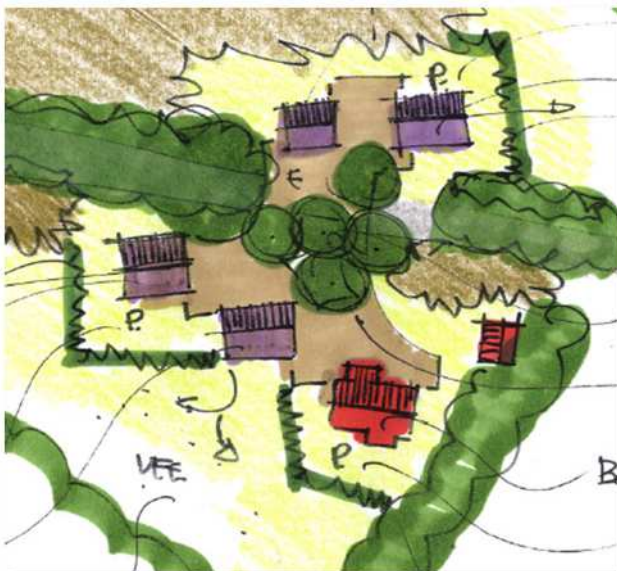
- Bebouwing;
- akker;
- Bos.

Detailopname van het plangebied. Het plangebied wordt met de gele lijn aangeduid.

3. voorgenomen activiteit

De voorgenomen activiteit gaat uit het slopen van de bestaande bebouwing in het onderzoeksgebied en het bouwen van een nieuwe woning op het perceel. De nieuwe woning wordt voor de bestaande woning gebouwd. Volgens de planning wordt eerst de nieuwe woning gebouwd, alvorens de oude gebouwen gesloopt worden.

Weergave van de wenselijke situatie. De nieuwe gebouwen worden met de paarse kleur aangeduid.

4. Methode

Het onderzoeksgebied is vier maal bezocht om inzicht te krijgen in de gebruiksfunctie van het erf voor vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in deze paragraaf nader toegelicht. Tijdens het bezoek waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de aanwezige soorten (zie Tabel 1). Gezien de grootte van het plangebied wordt niet verwacht dat er soorten en functies zijn gemist.

bezoekdatum	tijdstip	Doel	weersgesteldheid
27-06-2013	21:30-23:30	Vleermuis	Bewolkt, 15 °C; windstil
3-7-2013	4:00-6:00	Vleermuis	Bewolkt; 13 °C; windstil
28-8-13	20:00-22:00	Vleermuis	Onbewolkt; 23 °C; windstil
19-9-2013	19:15 – 21:30	Vleermuis	Bewolkt; 15 °C; wind: 2-3 Bft.

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid

Onderzoeksmethodiek

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Hieronder wordt de onderzoeksmethode van de onderzochte groep gegeven zoals uitgevoerd in het plangebied.

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type:Pettersson D240x) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt op een extern opname apparaat (type: Zoom H2). Door middel van het computerprogramma Batsound is een nadere analyse uitgevoerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsaanblijfsomstandigheden en gebiedsgebruik.

Bezoeken in de zomermaanden zijn bedoeld om zomerverblijfplaatsen, waaronder kraamkolonies, in beeld te brengen. De bezoeken in augustus-september zijn bedoeld om paarverblijven en eventueel winterverblijven in beeld te brengen. De toegepaste methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2013 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdierversameling.

5 Volledigheid van de inventarisatie

Het onderzoek is volledig volgens het vleermuisprotocol uitgevoerd. Een volledig onderzoek conform het vleermuisprotocol bestaat uit minimaal vier bezoeken; twee in de zomermaanden (juni- juli) en twee in het najaar. Voorliggend rapport beschrijft de bevindingen van deze vier bezoeken.

Met de gekozen methode en inspanning wordt invulling gegeven aan de onderzoeksplicht van de Flora- en faunawet. De houdbaarheid van verspreidingsgegevens van faunasoorten zijn aan een maximale periode gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd. Voor zwaar beschermde soorten als vleermuizen en vogels geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet significant veranderd waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan.

6 Onderzoekresultaten

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. De verspreidingskaart van de aangetroffen soorten is opgenomen in de bijlage. In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

Hieronder worden de resultaten per soort en per functie behandeld. In de bijlage is een verspreidingskaart weergegeven met daarop de waargenomen vleermuizen en gebiedsfuncties.

6.1 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek zijn twee aan het onderzoeksgebied gebonden vleermuissoorten waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Laatvlieger (*Eptesicus soretinus*)
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus)

Tijdens alle bezoeken werden foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld rondom de boomkruinen van de laanbeplanting van de Tipweg. Er zijn maximaal vijf langs vliegende en foeragerende gewone dwergvleermuizen tegelijkertijd rondom de zomereiken waargenomen. Tijdens het ochtendbezoek is enige tijd een zwermende dwergvleermuis waargenomen rondom de boerderijwinkel. Dit gebouw vormt vermoedelijk het zomerverblijf van deze vleermuis. Het betreft zeer waarschijnlijk de zomerverblijfplaats van een mannetje, want tijdens beide bezoeken in het najaar werd een baltsend mannetje waargenomen welke een duidelijke voorkeur had voor hetzelfde gebouw. Helaas is de uitvliegopening niet waargenomen. Vermoedelijk had dit mannetje een zomer- en paarverblijfplaats onder de nokdakpannen van de boerderijwinkel. Dit is een bekende verblijfplaats van deze soort (pers. waarneming auteur).

Zomerverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis. Deze wordt met de pijl aangeduid.

Tijdens de zomerbezoeken zijn geen heen- en weer vliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen langs de Tipweg, wat op de aanwezigheid van een kraamkolonie kan duiden. De overige foeragerende dwergvleermuizen zijn waarschijnlijk ook mannetjes met een zomerverblijfplaats in de directe omgeving. De bewoner op het adres Tipweg 1 meldde dat op dit adres vleermuizen wel eens een vleermuis achter een vensterluiken hing. Dit betreft vermoedelijk ook een zomerverblijfplaats van één of enkele individuen.

Laatvlieger (Eptesicus soretinus)

Tijdens de bezoeken in juni en juli werden enkele (3x) over het onderzoeksgebied vliegende laatvliegers vastgesteld. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat deze soort een verblijfplaats in het onderzoeksgebied heeft. In de gebouwen is geen verblijfplaats van deze soort aanwezig.

Rosse Vleermuis (Nyctalus noctula)

Tijdens het bezoek op 19 september werden twee hoog over het onderzoeksgebied vliegende rosse vleermuizen vastgesteld. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat deze soort een verblijfplaats in het onderzoeksgebied heeft. De soort gebruikt doorgaans natuurlijke holten in bomen als verblijfplaats. Deze ontbreken in het onderzoeksgebied.

7 Toetsing Flora- en faunawet

7.1 Algemeen

Sinds het inwerking treden van de AMvB artikel 75, 26 feb. 2005, is de beschermde status van dieren en planten opgedeeld in 3 tabellen. Soorten die vermeld staan op Tabel 1 zijn vrijgesteld van ontheffing indien de werkzaamheden aan te merken zijn als Ruimtelijke Ontwikkelingen. Tabel 2 en 3 soorten zijn zwaarder beschermd en hiervoor is nader onderzoek of toetsing noodzakelijk. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. In Nederland is de soortbescherming verankerd in de Flora- en faunawet en zijn de soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn opgenomen in tabel 3 van de AMvB artikel 75. Hierdoor zijn alle vleermuissoorten zwaar beschermd. Voor het verstoren en vernielen van vaste verblijfplaatsen is een ontheffing ex. 75C van de Ff-wet vereist. Tot de vaste verblijfplaats wordt het hele functionele leefgebied van de vleermuis beschouwd. Daartoe behoren ook essentiële vliegroutes en foerageergebied. Ook is ontheffing nodig voor het verwonden en doden van vleermuizen.

7.2 Ingreep

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op vleermuizen. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Mogelijke invloeden:

- Geluid bij sloop- en grondwerken;
- Licht tijdens de sloop- en bouwfase;
- Trillingen tijdens sloop- en bouwwerkzaamheden.

Mogelijke permanente invloeden:

- Mogelijk afname/verdwijnen van beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen en/of jaarrond beschermde nesten;
- Vernielen/verdwijnen van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van het leefgebied van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

7.3 Effectbeoordeling

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Door de voorgenomen activiteit gaat een zomer- en paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis in het onderzoeksgebied verloren.

Conclusie:

Door de voorgenomen activiteit wordt het functionele leefgebied van vleermuizen voor zover het betrekking heeft op verblijfplaatsen aangetast.

Vliegroutes

Het onderzoeksgebied vormt geen verbindende schakel in een lijnvormig landschapselement en is als zodanig niet van belang als vliegroute voor vleermuizen.

Conclusie:

Door de voorgenomen activiteit wordt het functionele leefgebied voor het aspect vliegroutes, niet aangetast.

Foerageergebied

Er zijn in de zomermaanden gewone dwergvleermuizen waargenomen welke rond de zomereiken laanbeplanting van de Tipweg foerageerden. Het is onbekend waar deze vleermuizen de verblijfplaats hadden. Mogelijk op één van de nabij gelegen erven. In de voorgenomen activiteit blijft de laanbeplanting behouden.

Conclusie

Door de voorgenomen activiteit wordt het functionele leefgebied voor het aspect foerageergebied, niet aangetast.

8 Wettelijke consequentie

8.1 Aanwezigheid verblijfplaatsen

Door uitvoering van de voorgenomen activiteit gaat een zomer- en paar verblijfplaats van één individu van de gewone dwergvleermuizen verloren. Het wegnemen van een vaste rust- en verblijfplaats is een overtreding van artikel 11 van de Ff-wet. Dit artikel luidt als volgt;

Het is verboden om verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen van de gewone dwergvleermuis weg te nemen, te verstoren en aan te tasten.

Uitleg:

De gewone dwergvleermuis kent een aantal verschillende typen van voortplantings- of vaste rust en verblijfplaatsen: zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen. Deze plekken moeten altijd, ook zonder tijdelijke onderbreking, kunnen functioneren als succesvolle rust- of voortplantingsplekken voor een specifiek individueel dier en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke. Voor het succesvol functioneren is het van belang dat naast de instandhouding van de vaste rust- of verblijfplaats deze ook voldoende van kwaliteit blijft voor de functie die deze heeft, bijvoorbeeld de geschikte klimatologische omstandigheden voor winterrust of dat de dieren in staat blijven om voldoende voedsel te vinden om de jongen groot te brengen.

Ook moet bijvoorbeeld de invliegopening en de vliegroute in stand te blijven om de verblijfplaats bereikbaar te laten blijven. Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer de verblijfplaats waar de gewone dwergvleermuis is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer deze niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rusten verblijfplaats kan vervullen doordat bijvoorbeeld foerageergebieden of vliegroutes daarnaar toe vernietigd worden of van kwaliteit voor de gewone dwergvleermuis verminderen.

Wettelijke consequentie

Een ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet is vereist om het gebouw te mogen slopen.

Beoordelingskader

Als een ontheffing voor de gewone dwergvleermuis nodig is geldt bij de beoordeling de uitgebreide toets. De aanvraag wordt beoordeeld op de onderstaande onderdelen:

- *In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rusten / of verblijfplaats aangetast door de voorgenomen activiteiten?*
- *Welk wettelijk belang is er? Er moet één van de volgende belangen gelden:*
 - *bescherming van flora en fauna (b)*
 - *volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*
 - *dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)*
- *Is er een andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging) ten aanzien van:*
 - *de locatie*
 - *de inrichting op de locatie*
 - *de wijze van uitvoering van de werkzaamheden.*
- *Komt de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie niet in gevaar?*

8.2 Aanwezigheid foerageergebied

Het onderzoeksgebied wordt in beperkte mate door gewone dwergvleermuizen om te foerageren. Door de voorgenomen activiteit wordt het functionele leefgebied, wat betreft foerageergebied, niet aangetast. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet aangevraagd te worden.

8.3 Betekenis plangebied als vliegroutes

Het plangebied heeft geen betekenis als onderdeel van een functionele vliegroute van vleermuizen. De voorgenomen activiteit is niet in strijd met de Ff-wet. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing ex. Art. 75C aangevraagd te worden.

9 Opheffen negatieve effect

9.1 Mitigerende maatregelen

Door het uitvoeren van de voorgenomen activiteit gaat een vaste zomer- en paarverblijfplaats van een gewone dwergveermuis verloren. Er is een wettelijke noodzaak om mitigerende maatregelen te treffen om het negatieve effect van deze maatregel weg te nemen. Door het nemen van geschikte maatregelen kunnen negatieve effecten worden uitgesloten. Deze maatregelen moeten leiden tot behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied voor de gewone dwergvleermuis. De maatregelen kunnen gericht zijn op het behoud van de kwaliteit van het gebied maar ook op de kwantiteit. Het verwachte succes van de maatregel moet zeker of met een hoge mate van zekerheid vooraf vaststaan. Ook moet de maatregel al aanwezig zijn én functioneren voordat de werkzaamheden plaats gaan vinden. De te nemen maatregelen moeten op hun effect worden gecontroleerd (gemonitord). Bij de gewone dwergvleermuis gaat het dan om bijvoorbeeld een of enkele van de volgende maatregelen zoals:

- het vermijden van effecten op de verblijfplaats;
- het aanbieden van nieuwe verblijfmogelijkheden, per vernietigde vier nieuwe verblijfplaatsen die dezelfde functie kunnen vervullen aanbieden;
- het realiseren van nieuwe migratieroutes tussen verblijfplaatsen en/of naar foerageergebied;
- het realiseren van nieuw foerageergebied;
- het werken buiten de kwetsbare perioden;
- het op een aangepaste wijze uitvoeren van de werkzaamheden.

9.2 Vervangende verblijfplaatsen

Voorafgaand aan de eigenlijke werkzaamheden te nemen maatregelen om aanbod en functioneren van alternatieve verblijfplaatsen tijdens de werkzaamheden te garanderen:

Voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats moeten vier nieuwe (tijdelijke) verblijfplaatsen gecreëerd worden in de vorm van platte vleermuiskasten of plaatvormige voorzieningen:

- voor tijdelijke vervanging zomerverblijfplaatsen (zonder kraamfunctie) met < 10 dieren model A

Deze verblijfplaatsen moeten:

- binnen het kerngebied van de groep, en dan zo mogelijk binnen 100 meter, eventueel binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats worden geplaatst en dit buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden
- verschillende microklimaten aanbieden (clustering met verschillende richtingen)
- een locatie hebben die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroute, vrije vliegruimte en lichtvrij en moeten vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren;
- bij voorkeur aan gebouwen geplaatst worden, bij uitzondering aan bomen
- wat betreft locaties van tijdelijk vervangende paarverblijfplaatsen worden afgestemd op relatie met functies die het gebied tot geschikt paargebied maken: (massa-) winterverblijfplaatsen, migratieroutes, vliegroutes, foerageergebied)
- wat betreft locaties van tijdelijke vervangende zomerverblijfplaatsen van > 10 dieren worden afgestemd op aansluiting op een nabije vliegroute
- wat betreft locaties van tijdelijk vervangende kraamverblijfplaatsen liggen bij voorkeur in het zwermgebied van de oorspronkelijke verblijfplaats en worden afgestemd op de nabije vliegroute;

- wat betreft locaties van tijdelijk vervangende paarverblijven worden afgestemd met reeds ingenomen territoria van mannetjes.

Deze verblijfplaatsen moeten tijdig voor de werkzaamheden aanwezig zijn om de dieren te laten wennen aan deze voorzieningen:

- voor tijdelijke vervanging zomerverblijfplaatsen met < 10 dieren geldt een gewenningsperiode van minimaal 3 maanden waarin vleermuizen actief zijn
- voor tijdelijke vervanging van paarverblijfplaatsen geldt een gewenningsperiode van minimaal 6 maanden voorafgaand aan het paarseizoen

Bij de nieuwbouw is het echter vrij eenvoudig om rekening te willen houden met het 'vleermuis-vriendelijk' inrichten van de nieuwe gebouwen door duurzame verblijfplaatsen te creëren in de gebouwen. Dat kan door enkele stootvoegen in muren weg te laten, door een zolderruimte toegankelijk en geschikt te maken als verblijfplaats en door houten betimmering aan gevels te plaatsen. Dergelijke maatregelen zijn zinvol voor gebouw bewonende soorten als ruige- en gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Mogelijk ook voor andere, meer zeldzame soorten.

De volgende voorzieningen kunnen in de nieuwe gebouwen aangebracht worden:

- Weglaten stootvoegen bij enkele gebouwen. Op alle windrichtingen van de gebouwen worden enkele stootvoegen weggelaten. Hierdoor kunnen dwergvleermuizen de spouw betreden;
- Muurplaten; op verschillende gebouwen worden houten muurplaten gemonteerd op ca. 1,5-2 cm van de muur met een opening aan de onderzijde. Zo wordt een geschikt zomer- en paarverblijf voor dwergvleermuizen gecreëerd.

Overige (vrijwillige) maatregelen

Om het erf aantrekkelijk te maken voor vleermuizen kunnen ook vleermuiskasten geplaatst worden in bomen rondom het erf. Deze kasten worden som door andere soorten gebruikt dan gebouw bewonende soorten. Daarvoor zijn twee typen kasten geschikt; platte kasten en ronde kasten van houtbeton. Op onderstaande afbeeldingen worden deze kasten weergegeven.

Voorbeeld van twee typen kasten.

9.3 overige soorten

Er is geen wettelijke noodzaak om verblijfplaatsen voor huismussen aan te brengen in de nieuwe woning. Het aanbrengen van vogelvide is echter een beproefde werkbare oplossing om nieuwe rust- en nestplaatsen in nieuwbouwwoningen aan te bieden. De vogelvide wordt aangebracht onder de onderste rij pannen.

De zogenaamde Vogelvide of vergelijkbare uitvoeringen geven wel mogelijkheid voor het maken van nesten, maar zorgt er voor dat er geen van buiten af door dieren bereikbare ruimten in gebouwen zijn. Tevens wordt luchtventilatie onder de pannen niet verstoord.

10 Conclusie en aanbevelingen

Voorgenomen activiteit heeft een negatief effect op het functionele leefgebied van vleermuizen omdat een zomer- en paarverblijf van een solitaire gewone dwergvleermuis verloren gaat bij sloop van de boerderijwinkel. Het betreft een verblijfplaats van één gewone dwergvleermuis. Het uitgevoerde onderzoek is volledig uitgevoerd en biedt voldoende inzicht in het functionele leefgebied van vleermuizen.

Om het gebouw waarin de boerderijwinkel is gevestigd te mogen slopen is een ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet vereist. Bij deze aanvraag dient de initiatiefnemer een uitgewerkt activiteitenplan + ecologisch werkprotocol mee te sturen naar Dienst Regelingen (Dienst Regelingen is de rijksdienst die verantwoordelijk is voor het toetsen van aanvragen voor ontheffingen).

Het bouwen van de woning op het graslandperceel heeft geen negatief effect op het functionele leefgebied van vleermuizen.

Er is een wettelijke noodzaak om tijdelijke- en duurzame maatregelen te treffen zodat het functionele leefgebied van vleermuizen niet negatief beïnvloed wordt. De tijdelijke maatregelen bestaan uit het ophangen van vier kleine vleermuiskasten, bij voorkeur op gebouwen en anders aan een kale stam van een boom. In of aan de nieuwe gebouwen moeten duurzame verblijfplaatsen aangebracht worden. Deze duurzame maatregelen bestaan uit het weglaten van stootvoegen zodat dwergvleermuizen de spouwmuur kunnen betreden of het aanbrengen van potentiële verblijfplaatsen aan de buitenzijde. Potentieel geschikte verblijfplaatsen bestaan uit houten betimmeringen 1,5-2 cm vrij van de buitenmuur, geplaatst op 2-5 m1 hoogte. Nadere bijzonderheden omtrent deze maatregelen, ecologisch werkprotocol en tijdstip van uitvoering worden beschreven in het activiteitenplan.

Het verzoek om ontheffing ex. Art. 75c van de Ff-wet bestaat uit een ingevuld formulier, een activiteitenplan en een ecologisch werkprotocol.

Literatuur

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Dietz, C., Nill, D. 2009. Vleermuizen; alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica*, 8(2): 391-401, 2006.
- Dienst Regelingen. 2011. Soortenstandaard Huismus. Ministerie van LNV.
- Dienst Regelingen. 2011. Soortenstandaard gewone dwergvleermuis. Ministerie van LNV.
- Dienst Regelingen. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV.

Internet

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vleermuis.net
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.drloket.nl

Bijlage 1:
Waarnemingen van vleermuizen in het onderzoeksgebied in 2013

